

Zbornik Instituta za kriminološka
i sociološka istraživanja
2018 / Vol. XXXVII / 2 / 205-217
Pregledni naučni rad
UDK: 314.15.045(497.6)
342.7:314.151.3(497.6)
364-787-054.73(497.6)

(NE)SPREMNOST BOSNE I HERCEGOVINE NA IZAZOVE I MOGUĆE PRIJETNJE OD MIGRANTSKE KRIZE

Nikolina Grbić Pavlović*
Istraživački centar Banja Luka

Gojko Pavlović*
Istraživački centar Banja Luka

Migrantska kriza koja je u prethodnim godinama pogodila zemlje regiona nije zaobišla ni Bosnu i Hercegovinu. Zvanični izvještaji institucija, iz godine u godinu, ukazuju na povećanje broja otkrivenih neregularnih migranata. Tako su, na primjer, za prvih pet mjeseci 2018. godine preduzete određene mjere prema 3.177 državljana zemalja visokog migracijskog rizika. S druge strane, u periodu od 1. januara do 31. decembra 2017. godine u pokušaju ili neposredno nakon neregularnog prelaska granice otkrivena su ukupno 753 državljana zemalja visokog migracijskog rizika, dok ih je tokom 2016. godine otkriveno manje od stotinu. Karakteristično je da migranti sve češće u većim grupama (od 10, 15, 30 do 50 osoba) neregularno pokušavaju ući u BiH. Nerijetko se u tim grupama nalaze i ranjive kategorije (maloljetnici, žene, trudnice, te bolesne i iscrpljene osobe). Upravo zbog toga cilj ovoga rada jeste da ukaže na kapacitete u Bosni i Hercegovini vezane za suprotstavljanje ovoj krizi. Namjera je autora da pokušaju odgovoriti na pitanje: da li je Bosna i Hercegovina sa svojim pravnim i institucionalnim kapacitetima spremna da odgovori na migrantsku krizu, odnosno na sve izazove i moguće prijetnje koje takva kriza sa sobom donosi.

KLJUČNE RIJEČI: *migranti / kriza / nespremnost / institucije vlasti*

* E-mail: nikolinagrbić@blic.net

* E-mail: pavlovicgojko@gmail.com

UVODNA RAZMATRANJA

Migracije, kao stalan proces kretanja ljudi, označavaju kretanje pojedinaca ili grupa unutar ili preko granica države. Razlikuju se imigracija koja podrazumijeva ulazak i nastanjanje nedržavljana u zemlji primateljici/destinaciji i emigracija koja znači odlazak ili izlazak iz jedne zemlje s namjerom nastanjanja u drugoj. Migracije su globalni fenomen koji utiče na gotovo sve zemlje svijeta, bilo da se radi o zemljama porijekla, tranzita ili odredišta migranata. Pojmovno migracija stanovništva označava prvenstveno prostornu pokretljivost, prostornu mobilnost stanovništva, međutim definisati pojam migracija nije jednostavno, jer svaki pokušaj da se migracija pojmovno odredi može dovesti do nekoliko definicija i tipologija migracija s obzirom na posmatrani kriterijum (Wertheimer-Baletić, 1999: 281).

Tako, na primjer, ukoliko se kao kriterijum uzme prostor razlikuju se vanjske (preko državnih granica), unutrašnje (unutar granica države) i tranzitne migracije (uključuju prelasku više država do ciljane destinacije). Nadalje, prema kriterijumu legalnosti moguće je razlikovati zakonite ili legalne migracije (kad osoba migrira uz potrebne dokumente i dozvole) te neregularne (ili nezakonite) migracije koje uključuju nedopušteni prelazak granice i boravak u drugoj državi. Najčešće se vrste migracija razlikuju prema kriteriju dobrovoljnosti. Dobrovoljne migracije su podstaknute ličnim razlozima i ne uključuju element prisile, a najčešće se radi o radnim migracijama, spajanju porodice i slično. S druge strane, prisilne migracije uključuju napuštanje zemlje porijekla pojedinačno, u strahu od progona, ili masovno, zbog rata, oružanog sukoba ili masovnog kršenja ljudskih prava (Lalić Novak, Kraljević, 2014: 16-17).

Ako posmatramo kretanje stanovništva koje kao krajnji cilj ima promjenu prebivališta, tada govorimo o užoj definiciji migracija, međutim, ako se osim na užu definiciju migracija, fokusiramo i na sve oblike mehaničke pokretljivosti, dakle i na kontinuiranu, redovnu cirkulaciju koja ne završava nužno trajnim preseljenjem govorimo o široj definiciji kretanja (Lajić, 2010: 15). Unutrašnje migracije dalje možemo razlikovati kao unutrašnje migracije na kraće ili dalje distance pa onda možemo govoriti o lokalnim, regionalnim ili interregionalnim migracijama (Wertheimer-Baletić, 1999: 316).

Takođe, ne postoji jedna univerzalna definicija pojma migrant. Ujedinjene nacije, na primjer, migrantom smatraju pojedinca koji boravi u drugoj zemlji duže od jedne godine, bez obzira na razloge i načine migriranja. U praksi se, međutim, koristi različita terminologija, s obzirom na razlog migriranja i vrste migracija. Danas se govori o mješovitim migracijskim tokovima koji obuhvataju različite kategorije lica – izbjeglice, tražiocice azila, ekonomske migrante, žrtve trgovine ljudima - koje iz različitih razloga napuštaju svoje zemlje porijekla, kreću se i prelaze državne granice bez odgovarajućih dokumenata i nezakonito ulaze u zemlje odredišta (Lalić Novak, Kraljević, 2014: 16-17). Migrantom se u užem smislu smatra osoba koja definitivno mijenja mjesto stalnog prebivališta, nezavisno da li se radi o unutrašnjoj (unutar područja, zemlje) ili vanjskoj (van područja, inostranstvo) migraciji (Wertheimer-Baletić, 1999: 282).

Kako bi se uskladile državne prakse i ostvarila bolja poređenja između migracijskih podataka različitih država, statističari Ujedinjenih nacija su izdali Preporuke o međunarodnim migracijskim statistikama. Tako su, Ujedinjene nacije 1953. godine izdale prvi dio preporuka za unapređenje i harmonizaciju statistika o međunarodnim migracijama. Ove preporuke su od tada dva puta revidirane i doradivane, i to 1976. i 1997. godine. Ove revizije su smatrane neophodnim kako bi se razmotrile promjene koje su se desile u međunarodnom kontekstu, kao što je pojava novih kategorija migranata i problemi u implementaciji prethodnih preporuka. Preporuke iz 1997. godine definišu međunarodnog migranta kao „svako lice koje promijeni svoju zemlju uobičajenog boravka”. Kako su po ovoj definiciji svi turisti i ostali putnici koji dnevno prelaze granicu mogli biti kvalifikovani kao migranti, bilo je potrebno dodatno odrediti i vremenski period. Tako, Preporuke razdvajaju termine kratkoročni i dugoročni migranti. Dugoročni migrant je definisan kao „lice koje se preseljava u drugu državu koja nije njegovo uobičajeno mjesto boravka, na period od najmanje jedne godine”, tako da ta zemlja odredišta efektivno postaje njegova nova zemlja uobičajenog boravka. Zbog pojave novih oblika kratkoročnih kretanja u međunarodnim šablonima mobilnosti koja nisu turističkog karaktera, kategorija kratkoročnih migranata je definisana kao: „lica koja se preseljavaju u državu koja nije njihovo uobičajeno mjesto boravka na period od najmanje tri mjeseca, ali ne više od 12 mjeseci, osim u slučajevima kada je kretanje u tu zemlju izvršeno radi rekreacije, odmora, posjete prijateljima i rodbini, posla, medicinskog tretmana ili religioznog hodočašća” (IOM, 2004: 8-9).

Prema toma, migrant je svaka osoba koja se kreće ili je prešla međunarodnu granicu, ili napušta svoje uobičajeno mjesto stanovanja unutar svoje države, bez obzira na pravni status, da li je kretanje dobrovoljno ili prisilno ili dužinu boravka. S druge strane, neregularni migrant je bilo koje lice koje zbog neovlaštenog ulaska, kršenja uslova za ulazak ili isteka vize nema pravni status u tranzitnoj državi ili državi domaćinu. Takođe, neregularni migranti se nazivaju ilegalni/neprijavljeni migranti ili migranti u neregularnoj situaciji (OSCE, 2018: 5). Izraz „neregularan“ je poželjniji od izraza „nezakonit“ jer ovaj drugi nosi krivičnu konotaciju i smatra se da negira humanost migranata.

MIGRANTSKE RUTE, S OSVRTOM NA BOSNU I HERCEGOVINU

Svijet nikada nije bio tako povezan kao danas. Međutim, dok velika većina svjetske populacije žive u njihovim zemljama porijekla, u toku 2017. godine zabilježeno je skoro 258 miliona međunarodnih migranata, u odnosu na 220 miliona u 2010. godini ili 173 miliona u 2000. godini (UNODC, 2018: 17). Kako smo već naveli postoji nekoliko razloga zašto su ti ljudi su u pokretu. Neki su prešli međunarodnu granice po izboru; da se ponovo sastanu sa članovima porodice, radi boljeg obrazovanja ili posla koji ne mogu naći u svojoj zemlji. Drugi, nemaju izbora i odlaze iz njihove zemlja porijekla zbog konflikta, prirodnih katastrofa ili nedostataka mogućnosti za pristojan život. Pri tome je međunarodna migracija ljudi veoma regulisana i svaka zemlja ili grupa zemalja

usvojila je različite pristupe za određivanje kako i pod kojim uslovima stranci mogu ući, živjeti, učiti ili raditi unutar njihovih granica. Međutim, potražnja za emigracijom ili imigracijom nije uvijek u korelaciji sa sistemima koji regulišu ljudske transnacionalne pokrete i mnogi traže alternativne aranžmane za preseljenje u inostranstvo. Takođe, pojedini traže načine prevazilaženja migracionih barijera, drugi opet pokušavaju da se skrate vrijeme obrade, smanje troškove ili eliminišu potrebu da dobiju zvaničnu dokumentaciju koja može biti povezana sa redovnim migracijama.

Od 2014. godine, Evropa je zabilježila značajno povećanje broja dolazaka neredovnih migranata. Od tog perioda do danas neki tradicionalni migracijski putevi su se potvrdili, a pojavili su se i novi putevi. Postoje brojna istraživanja koja pokazuju da su mnogi neregularni migranti koji dolaze u evropske zemlje prokrijumčareni. Tako Europol u svojim izvještajima navodi da više od 90% nepravilnih migranata koristi usluge facilitacije - obično švercere migranata - u nekom trenutku tokom putovanja u Evropu (Europol, 2016: 4). Pored tri glavne Mediteranske rute u Evropi: Centralno-mediteranska ruta (koja povezuje Sjevernu Afriku, najčešće Libiju i Italiju, obično na Siciliji), Istočno-mediteranska ruta (koja povezuje Tursku obalu sa raznim Grčkim ostrvima) i Zapadno-mediteranska ruta (povezuje Maroko i Španiju, bilo preko mora ili preko kopna), postoji još nekoliko drugih ruta koje koriste migranti. Među ovima je i tzv. Zapadno Balkanska ruta.

Za migrante koji dolaze u Grčku i Bugarsku preko Istočno-mediteranske rute, put zapadnog Balkana je prirodni nastavak prema sjevernoj Evropi, koja je krajnja destinacija za većinu migranata. Tačni putni pravci variraju i podložni su iznenadnim fluktuacijama, ali i prema promjenama u zakonodavstvu i graničnoj kontroli u dotičnim zemljama. Prema izvještajima Frontexa iz 2016. godine, glavni migracijski talas za Zapadni Balkan tekao je od Grčke do Makedonije, u Srbiju i dalje prema srpsko-mađarskoj granici. U pogledu upotrebe tzv. Zapadno Balkanske rute u 2015. godini, kada je došlo do dramatičnog povećanja dolazaka duž Istočno-mediteranske rute, broj otkrivanja neregularnih graničnih prelazaka na granicama sa EU dostigao je više od 764.000. Ovaj broj uglavnom je utvrdio priliv sirijskih, afganistanskih i iračkih migranata. Do 2016. godine ovaj broj detekcija se drastično smanjio na 130.000 (Frontex, 2017: 38).

Putevi migracija u regionu Zapadnog Balkana su često odraz sve restriktivnijih mjera kontrole granica ili politika migracija. Kako smo istakli, najpoznatije rute vode preko Srbije, Rumunije i Mađarske ili preko Srbije i Hrvatske prema zapadnoj Evropi. Međutim usljed zatvaranja granica u regionu migranti se brzo prilagođavaju promjenama, u odnosu na koje se pomjeraju i rute kretanja. Tako se kao nove rute pojavljuju kretanja preko Albanije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Hrvatske (ESMC, 2018: 9).

Slika 1. Ruta preko BiH

Migranti koji ulaze u BiH na neregularan način koriste dvije glavne rute, većinom stižući kopnom iz Srbije i Crne Gore (OSCE, 2018: 13). Većina migranata dolazi iz Srbije, a ostali su u toj zemlji nakon što je Mađarska zatvorila svoje državne granice 2015. godine. Druga glavna ruta počinje u Grčkoj i kreće se kroz Albaniju i Crnu Goru do BiH (Slika 1.) (Kovačević, Kovač, 2017: 36). Naime, od zatvaranja granica Grčke i Makedonije u martu 2016. godine i strožih graničnih kontrola između Srbije, Mađarske i Hrvatske pojavila se nova ruta iz Grčke preko Albanije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine dalje prema Hrvatskoj i zapadnoj Evropi.

Ovom novom rutom je zabilježen značajan broj neregularnih migranata koji su stigli u BiH tokom 2018. godine u odnosu na prethodne godine.

INSTITUCIONALNI KAPACITETI U BIH ZA SPREČAVANJE NEREGULARNIH MIGRACIJA

Migracijsko-izbjeglička kriza, odnosno masovni mješoviti migracijski tokovi preko tzv. Zapadno Balkanske rute odvijali su se od druge polovine 2015. godine do 08.03.2016. godine kada su Makedonija, Srbija, Hrvatska, Slovenija i Austrija zatvorile svoje granice za sve migrante bez važećih putnih dokumenata i viza. Navedeni masovni migracijski tokovi Zapadnobalkanskom rutom su u tom periodu bili velikim dijelom koordinisani i kretanje preko zemalja tranzita prema zemljama destinacije je bilo kontrolisano. Od 08.03.2016. godine Zapadnobalkanska ruta za organizovan i kontrolisan prolazak migranata je zatvorena, ali je otvoren prostor za nezakonite/neregularne migracije, kao i za djelovanje kriminalnih mreža sa posebnim akcentom na krijumčarenje i trgovinu ljudima.

S ciljem sprečavanja neregularnih migracija na nivou BiH je uspostavljeno Koordinacijsko tijelo za pitanja migracija u BiH, a čiji su članovi svi nadležni organi u BiH. Ovo tijelo djeluje i kao Operativni štab za pitanja migracija u BiH.

Glavni nosioci ovih aktivnosti su Granična policija BiH i Služba za poslove sa strancima.

Međutim, u nedostatku kapaciteta Granične policije BiH donijeta je odluka o pružanju podrške Graničnoj policiji BiH od strane drugih agencija za sprovođenje zakona u BiH na zaštiti granice od nezakonitog ulaska migranata na teritoriju BiH. Tako je, potpisan Sporazum između Granične policije i Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske o angažmanu pripadnika policije Republike Srpske pri asistenciji Graničnoj policiji BiH, na osnovu kojega je preko 60 policajaca MUP Republike Srpske angažovano na terenu, i to na lokacijama Trebinje, Foča i Zvornik. Takođe, angažovano je i 15 pripadnika policije Brčko distrikta BiH, te određen broj pripadnika Federalnog MUP.

Istovremeno Vlada Republike Srpske je formirala Koordinaciono tijelo za praćenje kretanja ilegalnih migranata preko teritorije Republike Srpske. Zadatak ovog tijela jeste da operativno provodi aktivnosti sa ciljem praćenja ulazaka, zadržavanja, kretanja migranata i njihovog prolaska kroz Republiku Srpsku, a nosilac aktivnosti je MUP Republike Srpske.

Prema podacima Granične policije BiH sa početka godine, a koji su prikazani na Slici 2. (Slobodna Evropa, 2018), može se zaključiti da je ukupan broj migranata koji su neregularno ušli u BiH za prvih 45 dana 2018. godine značajno veći u odnosu na 2017. godinu. Naime, u 2017. godini ukupan broj neregularnih migranata koji su ušli u Bosnu i Hercegovinu iznosio je 754, dok je za samo prvih 45 dana 2018. godine u BiH neregularno ušlo 458 migranata. Najveći broj (oko 90%) migranata BiH koristi kao tranzitnu rutu, dok jedan broj migranata želi da oстане u BiH. Tako je određeni broj migranata podnio zahtjev za azil u prethodnom periodu i to: u 2016. godini 79 zahtjeva, u 2017. godini 376 zahtjeva i za prvih 45 dana 2018. godine 63 zahtjeva za azil. Nadalje, za prvih 45 dana 2018. godine iz Bosne i Hercegovine deportovano je ukupno 162 lica, i to: 50 lica u Srbiju, 32 lica u Crnu Goru, dok su preostala lica deportovana u druge zemlje poput Turske, Jordana, Kazahstana, Maroka i dr.

Slika 2. Migrantska kriza u BiH

Istovremeno prema posljednjem dostupnom izvještaju Granične policije BiH za prvih pet mjeseci 2018. godine preduzete su određene mjere prema 3.177 državljana zemalja visokog migracijskog rizika. Dok su u periodu od 1. januara do 31. decembra 2017. godine u pokušaju ili neposredno nakon ilegalnog prelaska granice otkrivena su ukupno 753 državljana zemalja visokog migracijskog rizika, dok ih je tokom 2016. godine otkriveno manje od stotinu (Pržulj, Dujković, Mujić, 2018: 18).

Prema podacima Službe za poslove sa strancima, od početka godine do kraja, registrovano je više od 9.200 migranata. Služba za poslove sa strancima vrši registraciju migranata, uzima njihove biometrijske podatke, te identifikuje ranjive kategorije (Služba za poslove sa strancima, 2018).

S druge strane, procjene Međunarodne organizacije za migracije (IOM) ukazuju na to da je u Bosni i Hercegovini, samo u maju mjesecu, registrovano 2.557 novih neregularnih migranata, čineći ukupno 5.290 od početka godine. Nadalje, ukupno 196 migranata je vraćeno iz Hrvatske u Bosnu i Hercegovinu putem bilateralnog sporazuma o readmisiji, dok je 127 migranata vraćeno iz Bosne i Hercegovine u Srbiju, a 48 je vraćeno u Crnu Goru. Procjene IOM su da 29% registrovanih neregularnih migranata ima sirijsko poreklo. Libijski državljani predstavljaju drugu najveću nacionalnu grupu koja čini 13% od ukupnog broja, a zatim slijede Pakistanci (12%), Avganistan (8%), Palestinske teritorije (7%) i preostali dio je dolazi iz više od deset drugih različitih zemalja (IOM, 2018: 37).

Vidljivo je da se podacima nadležnih službi BiH i međunarodnih organizacija ne slažu po pitanju ukupnog broja registrovanih migranata u BiH.

Tabela 1. Migranti u Republici Srpskoj

Policajska uprava	jan	feb	mart	apr	maj	jun	jul	avg	sept	ukupno
Banja Luka	-	-	13	-	1	22	128	32	25	221
Gradiška	-	-	3	6	4	3	115	0	21	152
Prijedor	1	-	1	7	15	58	50	17	17	166
Mrkonjić Grad	3	-	-	-	-	-	0	2	-	5
Doboj	-	-	-	3	-	13	15	4	48	83
Bijeljina	-	4	4	7	23	15	534	556	223	1.366
Zvornik	21	72	30	106	39	43	67	6	79	463
Istočno Sarajevo	0	4	1	22	14	8	25	85	96	255
Foča	7	22	62	37	3	4	20	32	49	236
Trebinje	25	12	53	41	72	42	0	15	8	268
Ukupno	57	114	167	229	171	208	954	749	566	3.215

Prema dostupnim podacima za Republiku Srpsku, koja se nalazi na dvije navedene migrantske rute, od početka 2018. godine u Republici Srpskoj registrovano je ukupno 3.215 migranata. Najviše migranata (1.366) registrovano je na području Policijske uprave Bijeljina, a najmanje (5) na području Policijske uprave Mrkonjić Grad. Najviše migranata je iz Pakistana (1.341), zatim iz Sirije (472), te iz Irana (340). Najmanje migranata je iz Kameruna i Mauritanije (po jedan), zatim iz Albanije, Egipta i Sudana (po dva), te iz Konga (tri migranta). Ostale zemlje iz koji su registrovani migranti na teritoriji Republike Srpske su: Avganistan (188), Alžir (48), Bangladeš (58), Bliski Istok (25), Eritreja (14), Indija (18), Irak (258), Jemen (6), Kina (4), Kosovo-Srbija (12), Kuba (5), Libija (149), Maroko (42), Nepal (15), Palestina (71), Saudijska Arabija (5), Somalija (8), Šri Lanka (6) i Tunis (6). Za 113 migranata nije utvrđen njihov identitet.

MIGRANTSKA SLIKA U BOSNI I HERCEGOVINI

Migracije su složeni globalni problem koji utiče na sve zemlje, bilo kao zemlje porijekla, tranzita ili odredišta i postale su nužan i sastavni dio života ljudi. Istraživanja migracija uglavnom potvrđuju pretpostavku da više od ostalih migriraju ljudi u životnoj dobi od 15 do 35 godina. Novi globalni trendovi migracija pokazuju da u ukupnom broju migranata 35 miliona ima manje od 20 godina, dok ih je 15 miliona u životnoj dobi između 15 i 19 godina. Takođe, broj djece bez pratnje koja nastoje ući u Evropu i na teritoriju Evropske unije je u porastu i ona čine 11% migranata (Lalić Novak, Kraljević, 2014: 32).

S tim u vezi, demografski profil migranata u Bosni i Hercegovini je sličan. Prema istraživanju koje je sproveo IOM u BiH, prosječna starost žena je 31 godina, dok je prosječna starost muškaraca 28 godina. Odrasli muškarci čine većinu (78%), dok žene čine 20%. Četiri posto ispitanika su djeca između 14 i 17 godina. Prema nacionalnosti posmatrano migranti iz Libije su najmlađi, a prosječna starost im je 24 godine, dok su ispitanici iz Sirijske arapske republike i Avganistana imaju najvišu prosječnu starost (32 godine i 31 godinu). Više od polovine migranata su samci, a oko 39% je prijavljeno da su u braku. Osam procenata ispitanika je udovica, a ostali su razvedeni. Trideset osam procenata imaju djecu, od tog broja, koji su prijavili da imaju djecu, približno polovina (48%) je izjavila da njihova djeca putuju s njima, dok je 17% izjavilo da su njihova djeca u zemljama porijekla, a 9% je prijavilo da su im djeca već u zemljama namjeravane destinacije. Većina (45%) je izjavila da su napustili svoje zemlje porijekla ili uobičajeno prebivalište zbog rata ili sukoba tamo, dok je 23% onih koji su naveli ekonomske razloge. Jedanaest procenata je prijavilo neselektivno nasilje i ekonomske razloge, a 9% je prijavilo samo nasilje, 4% je navelo rat i nasilje kao razloge za napuštanje svojih zemalja porijekla. Ostali su imali druge razloge. Procijenjeni trošak putovanja, prema ovom istraživanju, za 37% je od 1.000 do 2.500 USD po osobi, za 27% procijenjeni trošak putovanja je između 2.500 i 5.000 USD, a za 6% manje od 1.000 USD, dok je za 23% - više od 5.000 USD. Najveći broj (40%) je platio za put samo svojim novcem. Trideset i četiri procenta prijavilo je da su platile putovanje kombinacijom sopstvenog novca i dodatnih sredstava (IOM, 2018: 5-8).

IZAZOVI I MOGUĆE PRIJETNJE

Migracije i bezbjednost predstavljaju globalne izazove sa kojima se nijedna zemlja ne može nositi samostalno. Odluka da se ovim izazovima pristupi sa strogo nacionalnim pristupom ili, suprotno, oslanjajući se samo na globalna ili evropska rješenja neće riješiti problem. Najvjerovatnija strategija koji bi mogla uspjeti je mješavina nacionalnih politika i globalnih ili evropske politike. Potreban je koherentan odgovor svih evropskih zemalja da bi se pronašla prihvatljiva dugoročna rješenja (Hahn, 2018: 7-9).

U vezi sa navedenim, pojedini autori (Lumpp, 2018: 10-17) zastupaju stav da kada se govori o pitanjima bezbjednosti i migracija, važno je da se gleda izvan sukoba i politike i da se razmotre uzroci krize i migracionih talasa, a koji su najprije rezultat nedostatka razvoja. Čak i prije izbijanja migrantske krize bilo je jasno da će rat u Siriji i nedostatak perspektive ljudi u Africi imati direktan uticaj na Evropu. Zbog toga je potreban dodatni napor uložiti kako bi se izbjegli osnovni uzroci migracija. Prema tome, stagnacija i nedostatak mogućnosti dovode do migracija, ali i do radikalizacije mladića migranata. To podrazumijeva efikasnu saradnju svih kako bi se stvorile perspektive za razvoj u zemljama porijekla.

Trenutno u Bosni i Hercegovini smještaj migranata i dalje predstavlja veliki izazov. BiH ima ograničen broj centara za prijem i tranzit, a nijedan nije na ulaznim i izlaznim mjestima na granici, iako postoje planovi da se otvore dodatni

objekti. Uopšte posmatrano, smještaj za migrante i tražitelje azila varira od mjesta do mjesta i uključuje mnogo *ad hoc* i neslužbenih rješenja. Većina migranata je smještena u neformalnim naseljima u Bihaću i Velikoj Kladuši, s namjerom da nastave put ka Hrvatskoj. Kako se broj osoba u ovim naseljima povećava, životni i higijenski uslovi se pogoršavaju. Na primjer, procjenjuje se da je krajem jula bilo preko 4.400 migranata i izbjeglica u Unsko-sanskom kantonu bez formalnog smještaja, osnovnih higijenskih uslova ili pristupa službenom postupku za dobivanje azila. U pokušaju da se ovaj problem riješi, krajem jula su organi vlasti Unsko-sanskog kantona osigurali smještaj za 110 ranjivih migranata u lokalnom hotelu (OSCE, 2018: 13-14). Djeca i maloljetnici kao i druge ranjive grupa migranata tek su u prethodnih par dana smještena u uslovne prostorije.

Po pitanju bezbjednosnih prijetnji, generalno postoji loša kontrola i nadzor migranata na području Federacije BiH. U posljednje vrijeme često dolazi i do ugrožavanja stanovnika i njihove imovine u naseljima oko Bihaća od strane migranata. U protekla dva mjeseca migranti su bili uhvaćeni u krađi dva automobila i u pokušajima da provale u garaže, stambene zgrade i trgovine. Takođe, dogodili su se verbalni i fizički napadi grupe migranata na mještane koji su ih pokušali udaljiti iz dvorišta.

Tako su, na primjer, zbog ugrožavanja bezbjednosti građana na području Unsko-sanskog kantona i Kantona Sarajevo, Služba za poslova sa za strancima i nadležne policijske agencije pronašli sedam (7) migranata koji su u prethodnom periodu počinili krivična djela razbojništva i učestalog kršenja javnog reda i mira. Nakon privođenja ove grupe migranata sprovedene su odgovarajuće provjere njihovog boravišnog statusa i utvrđeno je da su ova lica boravila u BiH suprotno zakonskim propisima. Na osnovu toga donesena su rješenja i izrečene mjere protjerivanja za pet (5) lica državljana Libije, Avganistana i Pakistana sa periodom zabrane ulaska od tri godine u BiH, te su stavljeni pod nadzor u Imigracioni centar u Istočnom Sarajevu, kako bi se izvršilo njihovo udaljenje iz Bosne i Hercegovine. Dva lica, državljanin Alžira i Avganistana zbog izvršenja krivičnih djela predana su u dalju nadležnost nadležnog Tužilaštva. Trenutno se vodi istraga i protiv dvojica migranata, s državljanstvom Alžira i Sirije, koji su uhapšeni u Sarajevu tokom policijske racije u kojoj je otkriveno da su posjedovali i skrivali oružje (riječ je o jednoj puški, četiri pištolja, prigušivačima, te stotinu metaka različitih promjera).

Zbog svega ovoga se u posljednje vrijeme mogu čuti ocjene iz pojedinih regionalnih bezbjednosnih organizacija da su nadležne institucije u BiH nedovoljno koordinisane i pripremljene da odgovore na trenutnu situaciju u vezi sa migrantima u zemlji, kao i da postoji potreba za efektivnijom i jasnijom komunikacijom, preciznim smjernicama i standardnim operativnim procedurama za bavljenje migrantskom krizom.

Takođe, problem u BiH jeste i taj što se u migrantsku krizu umješala politika, usljed čega se ne vodi dovoljno računa o bezbjednosti građana. Prema shvatanjima Colinsa, „političari mogu artikulirati neregularnu migraciju, a određena javnost može je smatrati prijetnjom političkoj, društvenoj, ekonomskoj, kao i kulturnoj sigurnosti države i društva. Smatra se da ilegalne migracije narušavaju sigurnost

državnih granica i stoga predstavljaju prijetnju suverenosti države (politička bezbjednost). Takođe, mogu imati negativan utjecaj na strukturu društva i njegovo ekonomsko blagostanje uticajem na društveni poredak, te sve većim brojem nemira i većim stopama kriminala (društvena bezbjednost). Pored toga, migranti se često prikazuju kao prijetnja životnom stilu i kulturi države primateljice. Osim što ih krive da doprinose porastu kriminala i ostalih društvenih problema, ilegalni migranti ponekad se opisuju kao ekonomski migranti koji traže azil kako bi iskoristili državne socijalne pogodnosti ili kako bi preoteli posao lokalnom stanovništvu (ekonomska bezbjednost). Konačno, dolazak migranata iz iste etničke ili vjerske grupe može se smatrati uzrokom promjene u rasnoj strukturi države i slabljenja njenog kulturnog identiteta“ (Collins, 2007: 118).

Zbog toga se u suočavanju s migracijama države susreću s potrebom upravljanja migracijama, stvaranja normativnih i institucionalnih pretpostavki kojima bi se migracijski procesi, odnosno, preciznije, procesi migracije bolje regulisali u smislu kontrolisanog ulaska na prostor države. Potrebno je bolje regulisati postupanje s migrantima, njihova statusna prava i, u zavisnosti od karaktera migranata (ekonomski migranti ili izbjeglice), njihovu integraciju ili readmisije, vraćanja migranata u polazišne države (Tatalović, Malnar, 2015). Dakle, radi se o procesima koji bi se trebali odvijati u skladu sa unaprijed definisanim politikama.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Uticaj migracija je različit u pojedinim zemljama, a zavisi prije svega od obima, strukture i karakteristika emigranata i imigranata. Pozitivni efekti migracija uključuju, na primjer privremeno olakšanje na tržištu rada, ekonomski razvoj od pomoći emigranata, umrežavanje te dolazak/povratak znanja i kapitala. Negativan efekt može predstavljati nastanak političkih, ekonomskih ili društvenih napetosti između lokalnog stanovništva i migranata/doseljenika.

Uvažavajući izazove koje migracije sa sobom nose, kao i potrebu za sveobuhvatnim pristupom u njihovom rješavanju, Generalna skupština UN je 2016. godine usvojila Deklaraciju o migrantim i izbjeglicama, odnosno skup obaveza za unapređenje njihove zaštite. Deklaracija predstavlja prekretnicu za globalnu solidarnost sa ovim kategorijama ljudi i označava smjenu paradigme u pogledu načina na koji sada međunarodna zajednica postupa sa ovim kategorijama. Ona u stvari poziva na tzv. aktivan pristup cjelokupnog društva (*whole-of-society*) za rješavanje migrantskih kriza. Ovo je pristup koji uključuju nacionalne i lokalne vlasti, međunarodne organizacije, međunarodne finansijske institucije, regionalne organizacije, partnere iz civilnog društva i dr. Takođe, Deklaracijom su članice UN obavezale na ravnopravniju podjelu tereta i odgovornosti za *hosting* i podršku migrantima u svijetu, a posebno uzimajući u obzir postojeće doprinose i različite kapacitete i resurse među državama.

Ovo je takođe put kojim se zemlje Evrope trebaju kretati. Ukoliko se pitanje migracija ne riješi u korijenu, migranti će i dalje dolaziti u Evropu. Zbog toga je u

interesu svih spriječiti propadanje država porijekla migranata, odnosno zajednički ulagati i raditi na razvoju zemalja odakle oni potiču.

Kao najveće potrebe migranata u BiH trenutno se mogu navesti: hrana, smještaj i zdravstvena zaštita (posebno sekundarna i tercijarna zaštita), te higijenske potrepštine i pravni status. Jasno je da bez odgovarajuće pomoći međunarodnih organizacija, Evropske unije i pojedinih zemalja svijeta adekvatna zaštita najranjivijih kategorija migranata neće biti adekvatna.

Prema tome, Bosna i Hercegovina ima ograničene kapacitete da bi se sama uspješno bavila migrantskom krizom. S toga, da bi se uspješno spriječile neregularne migracije potrebno je vršiti stalan nadzor i kontrolu granice na novim rutama kretanja migranata. Istovremeno potrebno je pojačati prisustvo organa za sprovođenje zakona na mjestima u kojima su migranti smješteni, ovo najprije zbog demografske slike migranata u BiH, odnosno generalne prevencije kriminaliteta.

LITERATURA

- (1) Collins, A. (2007). *Contemporary Security Studies*. New York – Oxford.
- (2) European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (2016), *Migrant smuggling in the EU*. Hague.
- (3) European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (2018). *Two years of EMSC activity report*. European Migrant Smuggling Centre (ESMC).
- (4) Frontex (2017). *Western Balkans Annual Risk Analysis 2017*. Frontex.
- (5) Hahn, F. (2018). New Challenges for Germany, Meeting the demands of mass migration will take unity across the EU and beyond, *Per Concordiam - Journal of European Security and Defense Issues*, Volume 8, Issue 4, pp.7-9.
- (6) <http://sps.gov.ba/saopstenja/nastavljene-aktivnosti-smjestanja-migranata/>, pristup: 29.09.2018.godine.
- (7) <https://www.slobodnaevropa.org/a/29053406.html>, pristup: 05.08.2018.godine.
- (8) International organization for migration (IOM) (2018). *Flow monitoring surveys Bosnia and Herzegovina*. IOM.
- (9) International organization for migration (IOM) (2018). *Mixed migration flows in the Mediterranean*. IOM.
- (10) Kovačević, N., Kovač, M. (2017), Refleksija migrantske krize na bezbednost Republike Srbije, *Vojno delo*, br. 6, str. 25-45.
- (11) Lajić, I. (ur.) (2010). *Migracije i regionalni razvoj Hrvatske*. Zagreb.
- (12) Lalić Novak, G., Kraljević, R. (2014). *Zaštita izbjeglica i ranjivih skupina migranata*. Zagreb.
- (13) Lumppp, K. (2018). Refugee situations require international solutions, *Per Concordiam- Journal of European Security and Defense Issues*, Volume 8, Issue 4, pp.10-17.
- (14) Međunarodna organizacija za migracije (IOM), (2004). *Osnove upravljanja migracijama - Vodič za kreatore politike djelovanja*, IOM.
- (15) Misija OSCE u BiH (2018). *Procjena situacije u vezi sa migrantima i izbjeglicama u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo.
- (16) Pržulj, S., Dujković, S., Mujić, J. (ur.) (2018). *Granična policija BiH*. Sarajevo.
- (17) Tatalović, S., Malnar, D. (2015). Sigurnosni aspekti izbjegličke krize, *Političke analize*, vol. 6, br. 23, str. 23-29.

- (18) United Nations (2018). *Global Study on Smuggling of Migrants 2018*. UNODC.
(19) Wertheimer-Baletić, A. (1999). *Stanovništvo i razvoj*. Zagreb.

(UN)READINESS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA TO THE CHALLENGES AND POSSIBLE THREATS FROM A MIGRANT CRISIS

The migrant crisis that hit the region countries in previous years did not bypass Bosnia and Herzegovina. Official reports of institutions, year after year, indicate an increase in the number of irregular migrants discovered. For example, for the first five months of 2018, some measures were taken towards 3.177 citizens of countries with high migration risk. On the other hand, in the period from January 1 to December 31, 2017, in the attempt or immediately after the irregular border crossing, a total of 753 citizens of high migration risk countries were discovered, while less than a hundred were discovered in 2016. It is characteristic that migrants are more often in larger groups (10, 15, 30 to 50 people) trying to enter Bosnia and Herzegovina irregular. Often in these groups are also vulnerable categories (juveniles, women, pregnant women and the sick and exhausted people). This is why the goal of this paper is to show the capacity in Bosnia and Herzegovina related to counter the crisis. The author's intention is to try to answer the question: is Bosnia and Herzegovina, with its legal and institutional capacity, ready to respond to the migrant crisis, or to all the challenges and possible threats that such a crisis brings with it. Authors point out that an active whole-of-society approach is needed to address migrant crises.

KEYWORDS: *migrants / crisis / unwillingness / institutions of government*